

РОЗДІЛ 1. Сприяю добробуту

Урок 3. Шляхи створення добробуту

Обговорюємо епіграф до теми — *"Змінюйте світ на краще, піклуйтеся про нього, тому що ви в ньому живете!" Андрій Кузьменко (псевдонім — Кузьма Скрябін), український співак, композитор, поет і продюсер*

Перед уроком роздайте підліткам аркуші "Моя позиція", де будуть записані такі твердження:

- Думаю, екологічні проблеми виникли тому, що ... *(зростає населення, людство споживає занадто багато природних ресурсів, Земля надто мала, можливості природи обмежені).*
- Уважаю, що виробництво увесь час потрібно ... *(обмежувати, нарощувати, вдосконалювати).*
- Кількість продуктів харчування, необхідних людству, з кожним роком ... *(зростає, зменшується).*
- Уважаю, що зростання кількості населення Землі призводить до ... *(зростання споживання, зменшення життєвого простору, збільшення забруднення).*
- Думаю, що можу зменшити своє споживання завдяки ... *(ощадливому використанню, повторному використанню, відмові від споживання, збільшення витрат).*
- Уважаю, що глобальні екологічні проблеми мене ... *(не стосуються, безпосередньо стосуються, залежать від моїх дій).*

На початку уроку запропонуйте, щоб кожен учень самостійно дописав закінчення речення.

Після цього дев'ятикласники (за бажанням) зачитують вислови по одному і запропонують іншим учням (за бажанням) прочитати свої відповіді. У будь-який момент підлітки мають бути готовими обговорити відповідь однокласника або попросити його обґрунтувати свій варіант закінчення речення.

Запитання для обговорення з учнями

- Чи відповідає кожен із нас за свої вчинки перед іншими людьми? А перед довкіллям?
- Чи надихає вас вислів обирати активну громадянську позицію та особисто відповідати за світ навколо (власне оточення і культурний, соціальний та моральний вимір світу)?
- Чи слугує вислів нагадуванням про значущість маленьких кроків: не чекати змін від інших, а починати із себе? Як ви застосовуєте цю філософію в навчанні?
- Поміркуйте, як ви проявляєте турботу про людей (родина, школа, громада) та суспільство навколо (участь у благодійних справах, охорона довкілля, підтримка громади)? Що ще можна зробити, щоб світ щодня ставав кращим?
- Чи здатні ваші дії визначати майбутнє світу, тобто чи залежить світ навколо конкретно від наших зусиль і ставлення до нього?
- Чи є цей вислів Андрія Кузьменка символічним його творчості?

Ця фраза відображає життєву філософію Кузьми як музиканта, волонтера та громадянина України. Він активно допомагав пораненим військовим під час АТО, показуючи приклад турботи про інших. Співак цінував оптимістичне ставлення до життя, закликав шукати позитив навіть у труднощах, неодноразово підкреслюючи, що навіть невеликі дії можуть позитивно змінювати як себе самого, так й інших.

Андрій Кузьменко наголошував на особистій відповідальності кожного за суспільство в цілому, адже, щоб жити в гармонійному світі, люди повинні активно піклуватися як про соціальні взаємини, так і про природні ресурси. Це заклик до свідомих дій, які формують майбутнє. Отже, світ, який ми маємо, безпосередньо залежить від наших зусиль і ставлення до нього. Саме наші дії визначають добробут теперішнього і майбутнього світу.

Чи залежить твій добробут від добробуту інших? Чи завжди твої вчинки позитивно впливають на твій добробут? Шукаючи з учнями відповіді на ці проблемні питання, запропонуйте учням створити мапу думок про вплив власних вчинків на особистий добробут. Чітко розподіліть позитивний та негативний вплив від кожного конкретного вчинку. Відтак обговоріть у класі результати цієї роботи.

Обговорюючи залежність власного добробуту від добробуту інших, проаналізуйте висловлювання, які приписують Матері Терезі:

- Люди бувають нерозумні й егоїстичні — все одно прощайте їх.
- Якщо ви проявляли доброту, а люди звинуватили вас у таємній особистій користі — все одно виявляйте доброту.
- Якщо ви досягли успіху, то у вас може з'явитися багато уявних друзів і справжніх ворогів — все одно домагайтеся успіху.
- Якщо ви чесні і відверті, люди будуть вас обманювати — все одно будьте чесні і відверті.
- Те, що ви будували роками, може бути зруйноване в одну мить — все одно будуйте.

Заохочуємо учнів обстоювати власну думку щодо кожного твердження, навіть якщо вони не погоджуються з ним.

Запропонуйте підліткам вправу "Відкритий мікрофон", щоб кожен висловив свою думку про роль особистих дій у створенні суспільного добробуту.

Які шляхи створення добробуту? Вивчаючи шляхи створення особистого та суспільного добробуту, попросіть учнів ілюструвати прикладами кожне висловлене твердження, конкретизувати дії щодо створення добробуту, наводите приклади та створювати різноманітну графіку на цю тему.

Варто **скласти мапу думок, ментальну карту або створити постер "Шляхи створення добробуту"**. Також цікавим завданням буде створення рекомендацій щодо власного способу життя тощо.

Яку роль відіграє освіта у створенні добробуту? Шукаючи з учнями відповіді на це проблемні питання, підготуйте картки, на яких буде коротка історія успішних людей або держав саме завдяки освіті. Нехай учні доведуть, як освіта посприяла зростанню добробуту цих особистостей та держав, підкріплюючи їх фактами.

Починати розглядати питання варто з інтригуючого запитань: "Чому одні країни багатші за інші?" або "Що дає освіта людині та суспільству?" Використовуйте коротке опитування або мозковий штурм для збору думок учнів. Залучайте учнів до праці в групах, аналізування різних кейсів: рівень освіти та середній дохід, успішні підприємства, інноваційні країни.

Учитель у такій діяльності стає консультантом та співдослідником, а не лише джерелом знань. Підлітки мають оцінити власну позицію щодо освіти та її значення в житті.

Домашнє завдання: написати есе або створити інфографіку "Як освіта формує добробут у моєму середовищі".

Що таке стратегія добробуту? Вивчаючи стратегії добробуту, проаналізуйте всі її етапи, відтак перегляньте відео, після якого учні об'єднуються в групи і складуть перелік власних правил створення добробуту: особистого, родинного й суспільного.

Використовуючи інтерактивні методи (дискусії, групова робота, рольові ігри тощо) і наочні матеріали (графіки, статистика, історії успіху), максимально залучайте учнів у дослідження проблеми.

Шукаючи з учнями відповіді на це проблемне питання, можна провести **ділові ігри та розгорнути проєктну діяльність**, у яких учні змодельюють розвиток громади і оцінять вплив своїх рішень на особистий та соціальний добробут.

Методично доцільно **скласти "Конструктор добробуту"**, де учні в мінігрупах представлять вплив різних чинників (здоров'я, освіта, екологія тощо) на добробут та проаналізують їх взаємозв'язки.

Корисно організувати **рольові та симуляційні ігри**, завдяки яким можна розробити алгоритм вирішення конфліктних ситуацій у школі чи громаді з урахуванням добробуту всіх учасників.

Із метою обговорення індивідуальних і групових висновків та для структурування здобутих знань варто скористатися **методами "П'ять відкриттів уроку" або "Ромашка Блума"**.